

visszatér az irodalomhoz és vissza falujához, a hol mindig gyökeret érezt. Mint ember, mint író Budapestben is Kisbaczonban él, a szive, a képzelete, a gondoskodása váltig azon a kis darab rögön csügg, a melyet a drága székely földből magának mondhat és a vége felé, már ősz fejjel, mint egy szimbolikus jelenet-sorban népevel együtt átéli a székelyek első menekülését az oláhok első erdelyi betörésekor. Nagyon gazdag könyv, annyi képe, jelenete, alakja, helyzetrajza van benne a legközelebbi magyar múlt évtizedeinek, a székelyek külön kis világának, a hangulatok olyan gazdagságban váltakoznak benne, összefoglalva egy állandóan zengő melázó hangulattal, a mely a vérré vált szeretetből fakadt és virágzott ki, — az embernek az az érzése, hogy a székelység nagy modern eposzát hallgatta végig Benedek Elek ajkáról. Ő maga előszavában ezt mondja művéről: „Ugy állított az ország színe elé a székely népet, a milyennek gyermekifjú koromtól életem alkonyáig láttam: éreneyit nem tűzöm, hibáit el nem titkolom. Gyermekeifjú koromban e népek élete mosolygó idill, férfikorom s főleg életem alkonyának idején — dráma. Lélekrendítő dráma. A népem élete is, az enyém is.” Ezt a drámát meg kell ismernie Benedek könyvéből mindenkinek, a ki tudni, érezni akarja, mit szaktítottak le nemzetünk testéről a Székelyfölddel.

Nefelejcs. *Juhász Gyula* teljesen kész, kiforrott költői egyénisége már nem szerez meglepetéseket sem jó, sem rossz irányban. A líra forrása külső gátak nélkül, tisztán buzog ki belőle, a kifejezés és a technikai eszközök olyan készségével, a melyben már alig van zökkenő s a forrás már kiásta a maga medrét is, a melyben zavartalanul ömlik tovább. Ez a meder nem nagyon széles és nem nagyon mély, nagy örvények és zúgók nem szaggatják fel, de tisztán a víz, a mely benne csörgedez és el sem lapul soha a konvenció vagy mesterkedés főnyelvében. *Juhász* szavában meg lehet bízni, teljesen őszinte s a mit mond, az csakugyan őnmaga. Az emlékek költője: minden, a mit az élet-től kap és a mi benne mint gondolat, ötlet, érzés, hangulat az élet benyomásaira reagál, akkor válik benne lírává, mikor már túl van rajta, a mikor emlékezetében újraeled. Az eltűnő dolgok költője, a ki mellett eluhan minden s ő csak akkor veszi észre, mikor utána pillant és megérez benne az elmúló élet szépségét és könnyeit.

Mert ez az én sorsom, üdvöm,
Tünékeny szép a nyarom,
Mikor a holdon, a szökén,
Szeptember aránya van —

írja egy helyt önmagáról. A visszatekintés, az emlékezés, a bucsúság melancholiája a tulajdonképeni tartalma verseinek és észrevehetőleg az életének is. Mert a vers neki nem irodalom, nem megmondások ambícióktól ösztökélt eredménye, hanem — mint minden igazi költőnek — életjelenség, élete átélésének egyik módja, még pedig a legkoncentráltabb, legteljesebb és ráérezve legfontosabb. Nagyon jellemző, hogy miképp reagál a magyarság mai nagy szenvedésére. Sorra veszi egy szonett-ciklusban azokat az elszakított magyar városokat, a melyekben élete egy-egy része eltelt, vagy a melyekkel képzeletben sokat foglalkozott. Pozsony, Máramarosziget, Nagyvárád, Arad, Szabadka, Ujvidék, Szokolca, Csáktornya, — mint erős hangulatú miniatűr-képek tűnnek fel a finom szonettekben, mind a visszaemlékezés és fájdalmas bucsúság hangulatába burkolva, — szó sincs a szonettekben arról, hogy a városokat elrabolták tőlünk, szó sincs a rablás miatti haragról, semmi pathetikus fogadkozás, irredentista mennydörgés, de az érzés, a mely mindegyikben a szavak mögött áramlik, a nemzetével együtt vérző, szomorú magyar ember tiszta, őszinte, halkságával is megkapó és minden magyar szívben rezonanciát keltő érzése. Némely nagyhangú dilettáns zűrzavaros handabandája után mint üdítő cseppek ízlenek ezek a kis szonettek.

HALÁLOZÁSOK.

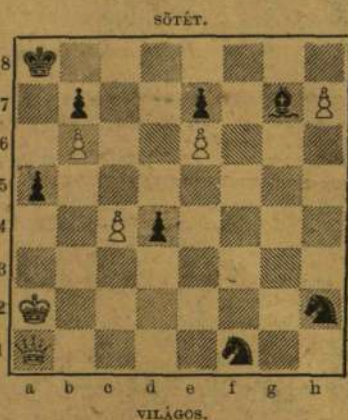
Elhunytak a közelebbi napokban: Nagybányai *Horthy Vilmos* földbirtokos, Ugocsa vármegye volt törvényhatósági bizottsági tagja, az Ugocsa Takarékpénztár Egyesület elnökgazdája, 79 éves korában szőlősgazdái birtokán. — *Vucskics Gyula* dr., nagyváradi róm. kath. kanonok, papnöveldei igazgató, 58 éves korában Nagyvárádon. — *Fazekas Béla* gépgyári főtisztviselő, 31 éves korában Kispesten. — *Hosszu István*, az Arvicskáló Bizottság volt osztályvezetője, székesfehérvári törvényhatósági bizottsági tag, a Dunaforgalmi Rt. vezérigazgatója, Budapestben. — *Vig Béla* gyógyszerész, 55 éves korában Budapestben. — *Hagerup* tanár, stockholmi német követ, Krisztániában. — *Pálmay Ernő* honvédszázados, 38 éves korában Vácson. — *Lambrecht Péter*, Pancsováról kiutasított igazgató-tanító, a Délmagyarországi Tanítóegyesület elnöke, 63 éves

korában Budapestben — *Csaszik Ferenc* államrendőrségi főtiszt, Budapestben. — *Béttaszéki Lajos* dr. ügyvéd és hírlapíró, 80 éves korában. — *Berkes Ferenc* asztalosmester, 64 éves korában Budapestben. — *Schmidt József* állampénztári igazgató, 60 éves korában Zirczen.

Özvegy barátságos *Bibó Dénesné*, szül. kiséri *Péter Zsófia*, 73 éves korában Veszprémben. — *Özv. szent-lőrinczkázi Laczkovich Jánosné*, szül. podrohányi Podrohányi Apollónia, 73 éves korában. — *Fáji Fáy Lászlóné*, szül. fáji *Fáy Vilma*, 82 éves korában Budapestben. — *Gejger Jánosné*, szül. Németh *Vilma*, 28 éves korában Budapestben.

SAKKJÁTÉK.

3171. számú feladvány Zepler E.-tól, Würzburg.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

A 3169. számú feladvány megfejtése.
Hagy.
A 3170. számú feladvány megfejtése.
Vg7.

KÉPTALÁNY.

A Vasárnapi Ujság múlt évi 19-ik számában megjelent képtalány megfejtése: A sebet csak az érzi, kinek fáj.

A Vasárnapi Ujság múlt évi 24-ik számában megjelent nagy képtalányok megfejtése:

I. Béke köztünk és szeressük
Egymást s el ne vesszük
Mutassuk meg a világnak
Hogy mi nem rettegünk.

II. Isten segíts, országok istene,
Tedd jóra munkássá e nemzetet,
Hogy a mihez fog óriás keze,
Végére hajtson minden kezdetet.

A megfejtők közül elsőnek dr. Matyasovszky Kasszian (Esztergom), másodiknak Kricsfalussy Viktor (Tatabánya), harmadiknak Demjén Mária (Veszprém), negyediknek Bánay Ernő (Budapest) neve huzatott ki s nekik a kitűzött könyveket megküldi kiadó-hivatalunk.

Felelős szerkesztő: HOITSY PÁL.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11.

Lapkiadó tulajdonos: Franklin-Társulat IV., Egyetem-u. 4.

KERESK LEVÉLBÉLYEGEKET.

Attilafőn használt és kíméletes.
Papírossal egész körítésben kiváló.
A modern magyar bélyegkért írték jellel: 20, 40, 80 filléreskért s koronás színekben. 1 és 2 koronásokért 1/2 rést, minden másokékat a névték 1/2-ét. Egyetlen a címzés.

LUDWIG KAUFFMANN bélyegkereskedő, Linz a/D. Hofberg y/n. Felso-Ausztria

MÉRNÖK-AKADÉMIA
WISMAR a. d. Ostsee
Tájékoztatóval szolgát a Titkárság.

LOHR MÁRIA (KRONFUSZ)

A főváros első és legrégibb csipkétisztító, vegytisztító és kelmefestő gyári intézete.

Gyár és főüzlet: VIII., Baross-u. 85.

Fiókok: II., Fő-utca 27. IV., Eskü-út 6. Kelekméti-utca 14. V., Harmad-utca 4. VI., Teréz-körút 39. Andrássy-út 16. VIII., József-körút 2.

Bélyeggyűjtőkkel

cserélek, adok debreceni Zóna I. és II. kibocsájtást, különlegességeket is.
SPRINGER J., Debrecen, Fő-u. 38. sz.

KELETI J. BUDAPEST, IV. kerület, Koronaherceg-utca 17.

Gyárt legelőkelőbb békebeli kivitelben: műbát, műközelet, sörkötőket, haskötőket, gumipórcsuhárnyakát stb. Dru. Várostól az összes betelepítési gumiarúkat és műszereket.

PÁLINKAFŐZŐÜSTÖK zsirolvasztó- és mosóüstök vörösrézből.

Vermorel-rendszertől szőlőpermetező, Szánkópermető. Permetező alkatrészek gumiból és sárgarézből. Szőlőszőlők és préslek. Korkozamorszolók és daráló. Répa- és szeszvárolók.

Rézgalicz, raltia. SZONTÁGH PÁL réz- és szezarángyár Budapest, IX., Üllői-út 19. sz.

TÁBORTŰZNÉL Wágner

Elvétel megalapítási a. csúszó szőnyeg-hatásképzés: (elvet kaplato kizárólagosan): beszéltékek szótárában, Budapest, József-körút 15. Fióküzlet: Ráday-utca 15.

Keltetőgépeket csőbenedelöket, csontdarálógépeket, tömőgépeket

minden nagyságban, összes felszerelési tárgyakat szállítja a leg-egység árakban.

NICKERL ÉS TÁRSA Részvénytársaság Budapest, V., Vilmos császár-út 52. szám. Kérje a 34. számú árjegyzéket 5.— K. bélyeg beklóadás ellenében.

JÓ PAJTÁS

BENEDEK ELEK GYERMEKUJSÁGA

a szívet-lelket nemesítő történetek, mesék, versek, ismeret-gazdagító olvasmányok valóságos kincsesháza.

Rendes munkatársai: *Endrédi Sándor, Váradi Antal, Vargha Gyula, Lampérth Géza, Kürthy Emil, Áva Gyula, Feleki Sándor, Mihályffy Géza, Fái Lenke, Berényi Lászlóné, Tábori Kornél, Kozma Imre, Csányi Sándor, Székely Nándor, Benedek János* stb.

Állandóan közöl a régi nagy magyar és idegen költőktől a gyermekifjúságnak való költeményeket.

A JÓ PAJTÁS-t a Franklin-Társulat (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.) adja ki.

Előfizetési ára negyedévre 25 korona. Egyes szám ára öt korona. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal.

VASÁRNAPI UJSÁG

5. SZÁM. 1921. (68. ÉVFOLYAM.) SZERKESZTŐ HOITSY PÁL. BUDAPEST, MÁRCIUS HÓ 13.

Szerkesztőségi iroda: IV., Vármegye-utca 11. Kiadóhivatal: IV., Egyetem-utca 4.

Előfizetési ára: az április-júniusi évfolyamra 60 korona. Megjelenik havonta kétszer. — Egyes szám ára 42 korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag megállapított viteldij is esatolandó.

MÁTYS A DIADALMAS.

MÁTYS FOGADJA A PÁPAI KÖVETET.

A BENCZUR-KIÁLLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN. — A királyi palota Mátyás-teremének festményei. (A képeket a „Könyves Kálmán” jogosításával közöljük.)

MAGYAR ILIÁSZ

REGÉNY A VÉCEKRŐL. — IRTA RÁKOSI VIKTOR.

(Folytatás.)

III.

A rianás.

A Sámson báró hálószobájába vezető szarvasajtó nagy csattanással kitért és berohant rajta valaki, a kiből egyelőre csak egy hatalmas meleg vörös kendőt lehetett látni. A takaróból természetesen Klárka bontakozott ki, a ki odaszaladt az aggastyánhoz, nyakába ugrott, szertartásosan megcsókolta a két szemét, a száját, aztán megsimogatta és megecibálta a szakállát és a haját. A báró a kislány dúsgazdag hajára hajtotta le fejét és gondokkal megterhelt arca egyszerre úgy kiderült, mint az ég, melyen a komor viharfelhők kétfelé szakadnak.

— Mit hallok nagyapus? A Vágon valami szerencsétlenség történt és maga oda készül ebben a rettenetes időben?

— Jól hallottad kis angyalom.

— De nagyapuskám, az lehetetlen, hiszen ilyen viharban maga még vadászni se megy el.

— Ohó, vadásztam én már ennél sokkal rosszabb időben is.

— Az igaz, ha kint lepte a zivatar, de kimenni bizony nem ment ki ilyen zegernyében.

— Már pedig most kimegyek, virágszám, muszáj kimennem, mert már vendégeket is hívtam. Hisz ez csekélység, egy óra alatt már itthon is vagyok.

— Maga akaratoskodik? No jó, hát akkor én is kimegyek. Sőt az angol kisasszonyomat is kiviszem.

— No az ugyan nem fog kijönni, annak több esze van.

— Csalódik nagyapus, a missz nagy örömmel fogadta meghívásomat és mindjárt ki is jelentette, hogy ő szokva van az ilyesmire, mert ő három telet töltött Kanadában, mely ott fekszik valahol az északi sark alatt. Azt is mondta, hogy ott van az igazi tél, nem itt nálunk. A magyar tél csak vicсорítja a fogát, de nem harap.

— No látod, báránnykám, hát én gyávabb legyek, mint a missz?

— No jó, hát rendben van... megyek átöltözni. Tizenöt perc alatt készen vagyunk. A báró nagyot sóhajtott.

Híába, nem tudok neked parancsolni, te kis ördögpozdorja. De tizenöt perc alatt készen legyetek, különben itt hagylak benneketek.

— Szent Isten, hiszen most látom, hogy még maga nincs kellőképp felöltözve, mert hiszen ebben a ruhában csak nem akar kirándulni?... Mihály!

— Már gondoltam rá, méltóságos kisasszony és elő is készítettem a legmelegebb vadászruhát.

— No jó, — szolt a báró megadással, — ebben engedelmekedem, de te is húzd fel a fókabőr-csizmádat és a teveszőr-szvetteredet.

Az alku meg volt kötve és Forgószél kisasszony, a mint jött, úgy eltűnt a nagy ajtón. Az ajtóban azonban felülkerekedett benne örökös játszi, paizán jó kedve, hirtelen meg-

fordult és nagyapját, a ki gyönyörködve nézett utána, megfenyegetve így kiáltott:

— Aztán úgy öltözzék ám fel, nagyapus, a hogy mondtam, különben nem viszem magammal.

Mire Sámson úr kinyitotta a száját, hogy feleljen, Klárka már a harmadik szobában trillázott.

... Ezen a mozgalmasan kezdődött regelen az Uzonyi család éppen a reggeliző asztal mellett ült és Aranka asszony, a ki Barnát valóságos hízőkúrba fogta, éppen a második bögre pompás haboskávét öntötte ki neki, természetesen maga sütötte kalácsos, mikor nagy ámulatukra befordult az udvarukra Sámson báró szántalpakra fektetett nagy vadászhintója, melyből Krantz úr mászott le kamcsatkai jegesmedve-vadásznak öltözve. A fiatal úrnak ugyanis más véleménye volt a magyar térről, mint az angol missznek és ilyen téli kirándulások alkalmával ruhatárát rendszeren Sámson báró prémesbunda-készletéből egészítette ki. Krantz úr nagyon szerette az Uzonyiék kedves házát és gyorsan fölmelegedő természete hozta magával, hogy már Barnával is bizalmas baráti viszonyba helyezkedett. Haj, haj, a szőke ifjú egykor egész más érzelmekkel taposta a földet a szép Aranka körül. Egy kicsit szerelmes volt a lányba, de félénk mivolta és Aranka tartózkodó magaviselete miatt nem mert határozottan fellépni. Egyszer aztán idecsöppent Bergengőciából ez a vad székegy és a tanár úr csillaga örökre letűnt. A tanár úr sebe gyorsan meggyógyult, talán nem is volt az seb, csak olyan kis pattanás. És most már legjobb barátja volt a háznak, hol néha valóságos hangverseny rendeztek, melyben a menyecske a zongorát, Uzonyi András és Krantz a hegedűt, Barna pedig a gordonkát képviselte. A tudós ifjúnak ezt a tehetségét azonban Krantz gondosan titkolta az ura előtt, mert attól tartott, hogy Sámson báró Barnát is lefűleli és a kastélyba cipeli muzsikálni.

Az Uzonyi fiúk rögtön kihámozták Krantzot a különböző állapotokból, Aranka asszony pedig egy hatalmas bögre forró kávét tett eléje. Nem is engedték szóhoz jutni, míg ezt meg nem itta, pedig ugyancsak kíváncsiak voltak a szokatlan látogatás okára. Végre kihúzta orrát a bögréből és akkor elkezdte mesélni az éjjeli dörrenés történetét. Uzonyiék ámulva hallgatták, ők nem tudtak róla semmit, a mi tán annak tulajdonítható, hogy Alsó-Sztrégova jóval messzebb fektűt a Vágtól, mint Felső-Sztrégova. Csodálkozva értesültek arról is, hogy Sámson bárót mennyire izgatja a dolog s az egészet valami rejtelmes természeti erő megnyilatkozásának tartja. De legjobban meglepte őket, mikor Krantz végül kirukkolt a bárónak azzal a kérésével, hogy jöjjenek ki rögtön a Vág partjára és segítsenek neki a rébuszt megfejteni.

Senkinek se volt kedve a báró különös szeszélyének engedni, de leghevesebben és legnyiltabban Aranka asszony tiltakozott, a

ki kis fia születésnapja alkalmából aznapra egy kis családi ebédet tervezett, melyre Pifkóék is hivatalosak voltak. Mert az bizonyos, hogyha Sámson báró Andrást és Barnát elcsípi, akkor fel fogja hurcolni a kastélyba és ott fogja őket ebédre. Vagy pedig oly későn szabadulnak el, hogy az egész ünnepi ebéd meghiúsul. Krantz könyörgésére végre mégis engedtek, különösen miután a tanár úr becsületszavát adta Arankának, hogy pont tizenkét órára visszazáratja az urakat.

— Még egy kikötésem van, — szolt a menyecske haragosan, — az, hogy bármilyen alkalom kínálkozik is, az étvágyukat el ne rontsák. Mert azt nem fogom tűrni, hogy az én csirkegyűlöletet csak piszkálgassák, az almásrésimből pedig egyáltalán ne egyenek.

— Mit hallok, — kiáltott Krantz, — csirkegyűlölet, almásréses? Szabad eszedem, hogy én is eljöhessen ebédre?

— Szívesen, — felelt kiderült arccal Aranka, a ki most már biztosra vette, hogy e csábító ételek hatása alatt Krantz pontosan hazaszállítja a két urat.

Az alsó-sztrégovai nebulók aznap szellemi etetését a második tanítóra, Szücs Gáspárra bízva, a két Uzonyi hamarosan tolettehez látott. A mi annyit jelentett, hogy jó vastag talpu paraszetszizmát húztak, meleg birkabőr bekecsbe bujtak, fejükbe báránnybőr-süveget nyomtak, s nemsokára vidám csemettyűszóval futott a szán a Vág felé.

Ott, hol a Vág zúgva tör elő a hricsói és lietavai romkoszorúta sziklacsúcsok közül, a táj egyszerre síksággá lapul s a folyó tóvá terpeszkedik, mintha a zajos és fárasztó csörtetés után elterülne pihenni. Ennek a tónak az alsó végén van a hricsói révház és komp és ezen a kiszélesedett Vágon történt az éjjeli repedés és katasztrófa. Mire Sámson báró és Klárka odaértek, a két Sztrégováról már jókora tömeg parasztember táborozott ott, férfi, asszony, gyerek egyaránt. Egy csomó férfi az alsó-sztrégovai kisbíró vezetése alatt hosszú póznákkal a repedés mentén a Vágba vesztet vén Harácsnak a holttestét kereste. Ez a repedés olyan széles volt, mint egy árok, két oldalán végig sánczként fölhalmozódott a jég s fenekén látni lehetett a Vágnak be nem fagyott vizét, a mint dél felé rohant. Ez a hirtelen fölszakadt árok mintegy harmincz méter hosszú lehetett és északról dél felé húzódva a Vág folyásának irányát követte. A nép izgatottan tárgyalt, hogy micsoda erő csaphatta így szét a Vágnak kemény jégpáncélját? És kíváncsian lesték, hogy Sámson báró micsoda véleményét fog nyilvánítani, de a főúr maga is csak csodálkozni tudott, de nem tudta megmondani, hogy itt tulajdonképp mi történt.

E közben a hricsói sziklafal tövében, szélmentes helyen, hatalmas tüzet raktak, hogy a még mindég dermesztően fujdogáló szél ellen egy kis meleg menedéket találjanak. A gyermekek vigan kurjongatva csúszkáltak a Vág jegén, az asszonyok ellenben a tűzhöz húzódtak, főképp azért, hogy ott részvétükkel is

melegítsék a hangosan siránkozó Harács familiát. Különösen Harácsné jajveszékelt erősen, bevett szokás szerint fölserolva az elhúnytak fényes polgári érényeit, a mit a nép nagyon vegyes érzelmekkel fogadott, mert köztudomású volt, hogy a vén Harács egy részeges, veszekedő és dologkerülő ember volt. És a Harácsék szomszédságában lakó, tehát igen jól értesült Sulyokné nem is késett halkán odasúgni az asszony csoportnak, hogy az elhúnyt, a míg élt, nem részesült ilyen megtiszteltetésben, hanem ha ittasan jött haza, a felesége seprével fogadta, lehordta a sárga földig és ilyenkor mindég annak az óhajának is szokott kifejezést adni, hogy bár az ördög minél hamarabb elvinné őt a család nyakáról. És ime, az ördög végre is megfelelt a hozzá fűzött várakozásoknak, mert ez a hirtelen való különös eltűnés csak az ő munkája lehet.

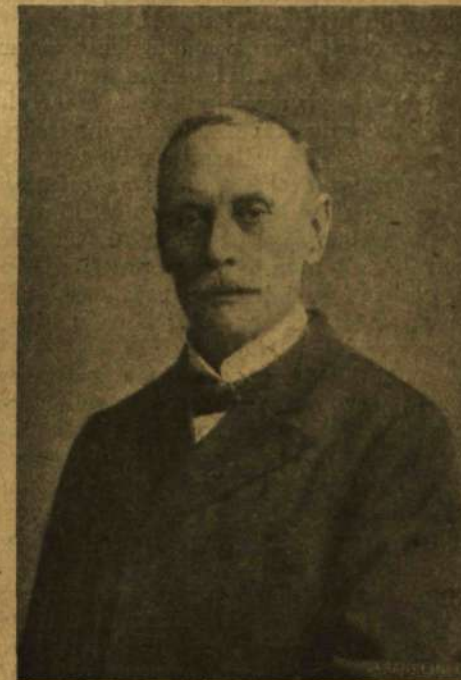
— Meglássátok, — fejezte be Sulyokné az előadását, mely általános hiedelemre talált, — hogy a vén Harács holteste nem is fog előkerülni soha. A teste sohse fog megszentelt földben nyugodni.

E közben Klárka bárónő a parasztyerekek közé keveredve, pompás mulatságot talált ki magának és a missznek. Klárka ugyanis különös Isten teremtése volt. A polgári osztályal, az úgynevezett kaputos osztályal, vagyis lateinerekkel nem szeretett érintkezni, mert tudta, hogy ez a veleszületett vagy belé nevelt arisztokratikus és családi gögnél fogva bizonyos leereszkedő modorban történhetik csupán, a mi sértené ennek az osztálynak a tagjait, ez pedig viszont Klárkát bánatáná, a kitől ilyen szándék távol állott. Ellenben habozás nélkül keveredett mindég a parasztközé, a kiket ez boldoggá tesz, mert kitüntetésnek veszik. Itt sértésről szó sem lehet. Klárka először csúszkálni próbált, de ez nem ment. Azután a missz nagy mebotránkozására leguggolt és két fiúval végig huzatta magát a csuszán. Ezt is hamar megúnta és akkor a parasztyerekeknek deszkából összerótt kezdetleges szánjaiból kiválasztott egy nagyobbacskát, ráült az angol kisasszonnyal, eléje fogott négy fiút és villámgyorsan szánkázta magát a kiszélesedett Vág jegén. Ez már az angol lánynak is tetszett. Egy párszor fel is húzta magát a hricsói hegyre s onnan leszánkázta a völgybe.

Kétszer föl is fordultak, de ez csak fokozta a mulatságot és vidámságot.

Ezalatt a fiatalurak megérkeztek és rögtön Sámson báró csapatjához csatlakoztak. Krantz bemutatatta Uzonyi Barnát a bárónak, a ki leplezetlen meglepetéssel nézegette az ifjút, mert ennek szabályosan épült, arányos termete a durva köntös alól is kitűnt, klaszszikus feje pedig pláne feltűnő volt a báránnybőr-süveg alatt. Végig járták a repedést, még egyszer megpiszkálták a hosszú póznákkal, de Barna se tudott semmi okosat felelni arra a kérdésre, hogy micsoda erő okozta ezt a feltűnő megrepedését a jégnek. Az valószínű, hogy a Vág vize lökte föl és hasította meg a jeget, de mi hozta oly roppant mozgásba a vizet, hogy egyszerre szét tudta vágni a vastag jégpáncélját? Ennél a kérdésnél megállt mindenkinek az esze.

A titok nem is nyert addig megoldást, a míg meg nem érkezett Szücs Gáspár, az alsó-sztrégovai második tanító. Az ifjú pedagógus rövidmásfél óra alatt elvetette azokat a magvakat, melyeknek elhíttése arra a napra Alsó-Sztrégován ki volt tűzve és hazaeresztette a nebulókat. Szücs barátunknak foly-

PETRI ELEK, A DUNAMELLÉKI REF. EGYHÁZKERÜLET ELHÚNYT PÜSPÖKE.

VÁSÁRHELYI WODJÁNÉR ARTÚR, A MOST ELHÚNYT ISMERT KÖNYVKIADÓ.

ton korgó és mindég üres gyomra ugyanis valami különös, láthatatlan szervekkel volt megáldva, melyeknek segítségével ki tudta szimatolni, hogy a környéken hol rendeznek egy kis eszem-iszomot. Így ma is megsejtette azt, hogy Sámson báró villásreggelit rendez a hricsói révházban. A hazai közoktatás ezért szenvedett ma rövidséget Alsó-Sztrégován. Szücs uram pedig felkapott a legelső kifelé igyekvő parasztszánra és sóvárogva ügetett azon hely felé, hol őt a mai napon a sors rendelkezéséből váratlanul, bizonyára finom lakoma várja.

A mint a Vághoz érkezett, leugrott a szánról és vizslaszemekkel tekintett körül, hogy a helyzettel megösmékedjék. Helyzet alatt azt értvén, hogy a villásreggeli megtörtént-e vagy sem, mert őt csak ez érdekelte. Az urak csoportja lassú léptekkel a révház felé tartott, koronként meg-megállva, mintha tanácskoznék. A bárókisasszony és a missz az asszonyokkal beszélgetett a tűz mellett. Mindébből fent tisztelt egészséges ösztöne kitalálta, hogy a gábli, mint a hogy a Dunántúl nevezik, még a legközelebbi jövő őrmei közé tartozik. De előbb meg kellett néznie a repedést, kirohant tehát a Vág jegére, fölhangzott egy halom jégtörmelékre, szórakozottan végig-

tekintett a repedésen, futó pillantást vetett Hricsó felé, de ekkor az arca hirtelen felderült, leugrott a dombocskáról és gyorsan végig szaladt az árok mellett. A végén megállt, egy pillanatig mozdulatlanul meredt maga elé és ezt mormogta: *Ha ők is kitalálták, az se baj, de ha nem, akkor egy kis meglepetéssel szolgálok nekik.*

Ezzel futóléppéssel a társaság felé indult, melyhez a már említettekén kívül tartoztak még Sármai uradalmi kasznár, egy írrok az irodából és a felső-sztrégovai jegyző, mint hivatalos személy. Szücs kellő tisztelettel üdvözölte az urakat, s halkán megkérdezte kolegáját, hogy mi a vizsgálat eredménye és mit tartanak a nagyerejű repedés okának? Uzonyi megmondta, hogy erről sejtelmük sincs, mire Szücs Gáspár Sámson báró elé lépett és így szolt:

— Méltóságos báró úr, ha méltóztatik megengedni, én is kinyilvánítom szerény véleményemet...

Az öreg báró türelmetlenül közbevágott: — Én mindent méltóztatok megengedni, csak azt nem, hogy velem ilyen cifra stílusban beszéljenek. Én a szerény véleményére se vagyok kíváncsi, csupán az okos véleményére... most pedig beszéljen!

— Bátor vagyok megjegyezni...

— Már megint kezdi. Ha maga Afrikából jönne vissza, a hol oroszlanra vadászott, akkor stilszerűbb volna, ha úgy kezdené elbeszélését: Bátor voltam oroszlanra vadászni... de micsoda bátorság kell ahhoz, hogy nekünk elmondja a véleményét?

— Azt hiszem, méltóságos uram, — kezdte Szücs rövid gondolkodás után, — hogy kitaláltam a repedés okát.

— Ki vele hamar, égek a kíváncsiságtól.

— Ez kérem alásán nem egyéb, mint az úgynevezett rianás.

— Rianás? Mi az? — szolt a báró.

— Rianás? — szolt Uzonyi Barna, — de hisz az csak a Balatonon szokott előfordulni.

— Méltóztatik tudni... azaz hogy bizonyára tudják az urak, hogy én zalamegyei, még pedig balatonparti ember vagyok és úgy ösmerem hazánk gyönyörű távát, mint a tenyeremet. A befagyott Balatonon szokott előfordulni a rianás, mely egy különös természeti tűnemény. Jókai Mór és Eötvös Károly megemlékeztek róla munkáikban és nagy tudásunk, Lóczy Lajos is vizsgálat tárgyává tette. Ilyen robbanásszerű hatalmas megrepedések sehol a világon nem fordulnak elő, csak a Balaton taván. Irtoztató dörrejjel kétá felé nyílik a jég, s néha két-háromszáz méter hosszúságban is ilyen árok képződik, sőt ennél szélesebb is, mint a minőt most a Vágon látunk. A csuda csak az, hogy most egyszerre a Vág neki áll egy ilyen rianást csinálni, holott ez a világ teremtése óta nem fordult elő rajta.

— És mi az oka a balatoni rianásnak? — kérde Sámson báró.

— A fent említett urak véleménye szerint is egy irtóztató erejű szélroham, mely egy bizonyos irányból, még pedig a tihanyi völgytorokból hirtelen lecsap a simára befagyott Balatonra. Ez a szélroham olyan rettenő nyomást gyakorol a jégre, hogy az meghajlik, jóformán behorpad alatta, de ruganyosságánál fogva egy adott percben visszapattanik és ekkor történik szörnyű dörrenéssel a repedés.

(Folytatása következik.)

Csonka Magyarország — nem ország,
Egész Magyarország — mennyország.

A KÖLTŐ KARÁCSONYA.

Elbeszélés. — Irta Szemere György.

Négy óra fájtban lerótt volt a napi robot. Mély lélegzetet vett, aztán nekivágott a csatakos utcának. Hazafelé tartott, de út közben észbe jutott, hogy elfelejtett karácsonyfát venni. A sors elszakította családjától, de azért megkívánta a „Krisztkindlit”, mint a tisztá ruhát vagy becsületet. Költőnek született s mesemondás közben kifinomodott az ízlése: igényt formált a mult szép emlékeire, egész költészete a kegyelet nagy érzéséből táplálkozott.

A vásárosnoki előtt apró fenyőgályát vett és három viaszgyertyát. Még betért egy cukrászoltba is mákoskalácsért. A dícsart szerte — ez volt is neki otthon — de karácsony estéjén megkívánta a mákot, mert akkor mákosat ettek ősei is.

Kriptászterű csendben lakott egy hatalmas palota félreeső zugában egyszegedül. Tárt karral fogadta az üdvözítő magány, a mit egy idő óta többre becsült az embereknek, a kiket egykor oly végtelenül szeretett, hogy képes volt érettség feláldozni magát. Odaadta nekik minden vagyonát, egész szívét. Igaz, hogy nem egész önzetlenül. Számított arra, hogy visszakap belőle valamit, ha nem is sokat, de szebb formában, magasabb rendű értékekben: hállásban, becsülésben, szeretetben.

Am késtek az emberek, az Élet meg sietett. Sürgette Krucsayt: Naiv fantaszta, fejezd be végre az örök mesét, hiszen nem vagy erre a világra való; elkótyavetyélted, mert megvetted aprópénzemet, Istentől kapott kincseidből akartál megélni; s mi lett az eredmény? Az emberek nem voltak hajlandók szellemi értékeidet szatócsmódra összeizzadott garasaira felváltani, mert úgy fordult a világ: a társadalom nagybörzseje törölte táblájáról az elvont lelki értékeket; nyakadon maradt a gazdagság; és szerencséd sem volt, megvetésed tövist termelt; becsült helyett irigységet aráltál; a törpék nem tudták neked megbocsátani, hogy több vagy, mint ők: nagyot ütöttek a tömegből kiemelkedő fedjére, hogy a maguk szintje alá bukassanak; s megtéptek, megrágalmaztak, hogy mérenyületüknek erkölcsi látszatot adhassanak; te pedig, a helyett, hogy visszaütöttél volna, mosolyogtál, később szenvedtél, aztán megbocsátottál, a végén elhagytad magadat, lemondtál minden földi örömről, csak bekérezte vágytál, az örök nyugalmat kérted tőlem, az Élettől, olyasvalamit, a mit csak a Halál adhat meg neked. Azonban miután sajnálak, annyit megteszek neked, hogy kitégítom homokórát nyílását, a melyen napjaid leperregnek, hogy hamarabb eléred vágyadat; rajta, fejezd be a mesét, készülj a szebb hazába, ez a klíma nem neked való!

Krucsay kamarás, a költő kissé elszédült szobája tikkadt melegétől, kissé félt is, mert tudni vélte, hogy rajón a kínzó száraz köhögés. Mindig rájött, valahányszor alkalma lett volna fizikai fáradságát kipihennie; az Élet úgy igazította be homokóráját, hogy sohasem hagyott neki nyugtot, ha idegei és izmai befejezték emésztő munkájukat, a tüdejét ráta meg.

Az egyszer azonban hiába várta Krucsay a Halál hírnökét: elmaradt. Megfújta tüdejét: nem zörgött, a lemondás hőse egész elérzékenyedt a nem várt szerencsétől... Mily jó is az Isten! Az ő Fia születési ünnepére csudát tett vele, hogy zavartalanul ünnepelhesse az ő megváltóját.

Pompás meleg volt a szobában, mint régesrégén édesanyja életben. Volt egy kis láza is, de attól nem félt Krucsay. Szerette a meleget mindenféle formában. Hiszen akkor jönnek, rajzanak legsűrűbben a gondolatai, a melyek, mint guszalyon a len, meseszálakká fonódnak s bearanyozódnak képzelete varázslényén. Kinek a szerelem és bor mámore, kinek a lázé. Valamikor amabban úszott, most, hogy megöregedett, ez illeti meg. Nem mind egy ez, mikor ennek is annak is egy a hatása, gyöngyszülötte; a költemény, a mese!

A beteg magányos poeta boldognak érezte magát. Egy órával azelőtt még ügölgött kissé. Mit vétetett Isten ellen, hogy a szer-

retet szent ünnepén elszakították azoktól, a kik az ő szívét viselik a keblükben, vére lük-tetéséből élnek ártatlan életüket!

De most egyszerre belenyugodott a sor-sába. Elmosolyodott... Ugyan kicsoda poeta az, a ki oly keservesen érzi ezt a csekélyke ötven kilométernyi távolságot, a mi feleségtől s gyermekeitől elválasztja, mikor ott van a szíve, a mivel át lehet ölelni az egész világot, egy vonalnyi közelségre redukálhatja a fényvívny csillag távolságokat! Az inzzeller földmérő-lánczát nem toldja meg mestere képzelete, de az ő karjait meg fogja hosszabbítani a vágya: bármikor módjában áll hitvesét s gyermekeit megölelnie.

Felvidult. Bár kissé gyöngének érezte magát. Talán mert éhes volt. Nohát, azon könnyű segíteni. Begyújtott a szamovárb. Aztán megterített; kirakta az asztalra ünnepi vacsoráját. Egy sonkacsülköt, a diós és mákos patkót, egy darab sajtot s egy üveg vörös bort. Lucullusi lakoma olyankor, mikor milliónyi magyar éheznek...

A víz felforrott a szamovárb. Krucsay theát öntött magának. Sèvres-i porcellán csészébe, régi gazdagságának egy ittfelejtett romjába. Erről észbe jutottak a virágjai: két cserép jácint és muskátli. Feldiszipette velük az asztalt. Gazdagság az is. Minden gazdagság, a mi szép. Csak az a kár, hogy a szépség gazdagsága önmagában befejeződik, holott az anyagi gazdagság, annak a ki ért hozzá, szaporítania lehet a szépségeket. Csak azért szeretett volna igazán gazdag lenni. De így is jó volt. Hiszen a látszat is elég lett volna most neki, képzeletének csak egy kis lépéssel kellett volna azt megtoldania, hogy menten valósággyá váljék. Elemében volt. Lelkében magasra lobbant az isteni láng, a minek a hevében összeolvad a lehető képe a lehetetlennel: valósággyá ötvöződik az is, a mi nem az.

Az éhes poeta belekóstolt a sonkacsülökbe. Ezelőtt tíz évvel papírvékonyra vágott, piros-sárga fodros aszikkal körülteremtett szonkpiramis került a Krucsay asztalára súlyos családi ezüsttálon, de az nem volt olyan jó, mint ez a tömpe csülök. És a régi Mumm-pezső is gyenge italnak tetszett a mai szekszárdihoz képest. Nyilván megnevesedett a szőlőtőke is év alatt... Mily kár, hogy senkije sincs itt, kivel fényes vacsoráját megoszthatná!

Szólni sem kellett a költőnek, ma igen kegyes volt hozzá Isten — a gondolatát is teljesítette. Az előszobában megszólalt a csengő, Krucsay kisetelt ajtót nyitni... Vestag kendőbe bugyolált karcsú nőalak állt előtte; fehér arcu, bús, fekete szemű. A költő nem ismerte meg mindjárt.

— Tessék befáradni.
A nő belépett a világosságba.
— Kezét csókolom...
— Nini, Kovácsné, maga az?
— Én és hozom a kislímat is.
Krucsay nagyot nézett.
— Kis fiát? A Béla huszárt? Hol hagyta?
— A mellemén alszik, a kendő alatt.
Kovácsné még egy évvel ezelőtt is takarítójeje volt a kamarásnak. Aztán ott hagyta. Lelkét megrontották a kommün fenévjai: elzüllött a karjaikban... Karácsony-est volt: az irgalom, a szeretet ünnepe. A költő elfelejtette a sápadt asszony bűnét.

— Jöjjen be, lelkem, a szobában meleg van, ott lefektethetjük a kis huszárt.
Az asszony szótlankul követte régi gazdáját. A szobában kihívta a kis fiát a nyakendőből s miután nem ébredt fel, a dívánra fektette. Még akkor sem szólalt meg. Körülnézett, ide-oda imbolygott, mint valami árnyék, végre térdre vetette magát s elkezdett zokogni.

— Kovácsné, ne sírjon, — vigasztalta a költő — jól teszi, hogy bánja a bűnét, de azért nem kell kétségbeesnie, a rossz útról mindig vissza lehet térni a jóra.
— Késő, — fuldokolta a szerencsétlen asszony.
— Semmi sem késő — oktatta a kamarás — ösztente megbánással pillanat alatt jóvá lehet tenni évek bűnét. Még az akasztófa alatt is... Lássá, ez az, a mi a mi Krisztus urunk vallását oly dicsővé teszi.

Egy karosszékbe emelte a cselédet s megsimogatta a haját.

— Most felébresztjük a kis huszárt és megvacsoráznak nálam.

Nem kellett a kisfiut fölébreszteniök, megtette azt a szoba lány levegője is. Pár pillanatra mulva leugrott a dívánról s a Krucsay ölébe röpült.

— Méltó bácsi! Méltó bácsi! — ujjongott s sirva-kaczagva ölegette az ő régi nagy pajtása nyakát.

Az anya szeméből egyszeribe kiapadt a könny.

— Jézus Isten, csudát tettél velem!

Elmondta, hogy a kisfiú nagybetegnek tetszett, midőn hazuról elindult vele; gyenge volt, mint az őszi légy, enni sem akart, váltig a méltó bácsijához kívánczolt. Rimánkodott, sirt. Hogy tavaly ilyenkor megígérte neki a méltóságos úr, hogy egy év mulva káplárrá üti; ha jól viseli magát. Azóta engedelmes és kezes, mint a bárány. Ma történt először, hogy megkötötte magát. Nem lehetett vele birni: el kellett hoznia beteg.

— Lám, lám, — motyogta magában a költő — beteg volt és meggyógyult karácsony estéjére, akár csak én. Igaza van, Kovácsné — folytatta élénken — Jézus Isten esodát tett velünk. Ezt meg kell hálálnunk.

Lefejtette nyakáról a kisfiú vézna karját s két kézre fogta buksi fejét.

— Közhuszár Béla, nézz a szemembe huszárosan.

A kisfiú kiugrott a méltó bácsi öléből s hápták-állásba vágta magát.

— Közhuszár Béla, — folytatta a költő, — a mai szent napon káplárrá ütöm önt.

A káplár úr pillanat alatt hasra vágta magát.

... Ahá — gondolta magában Krucsay — az új sarzsi nem engedi el neki a czerimóniát.

Előkereste botját s szabályszerűen végrehajtotta vele a káplárrá való ütés művészetét. Fölkelhet, káplár úr, holnap felvarrhatja mamája a két csillagot.

A kis káplár felugrott s hála jeleül három bukfcenzet vetett a szőnyegre.

A bűnös anya halkán, boldogan kaczagott, mint az ártatlanok.

Krucsay ellenben semtűgyre vette az asztalra kikészített vacsorát. Biz' ő csak magára számított. Három ember nem lakhatik jól egy sonkacsülökből s két kis patkóból.

— Zsuzsi mama, káplár úr, foglaljanak helyet és egyenek.

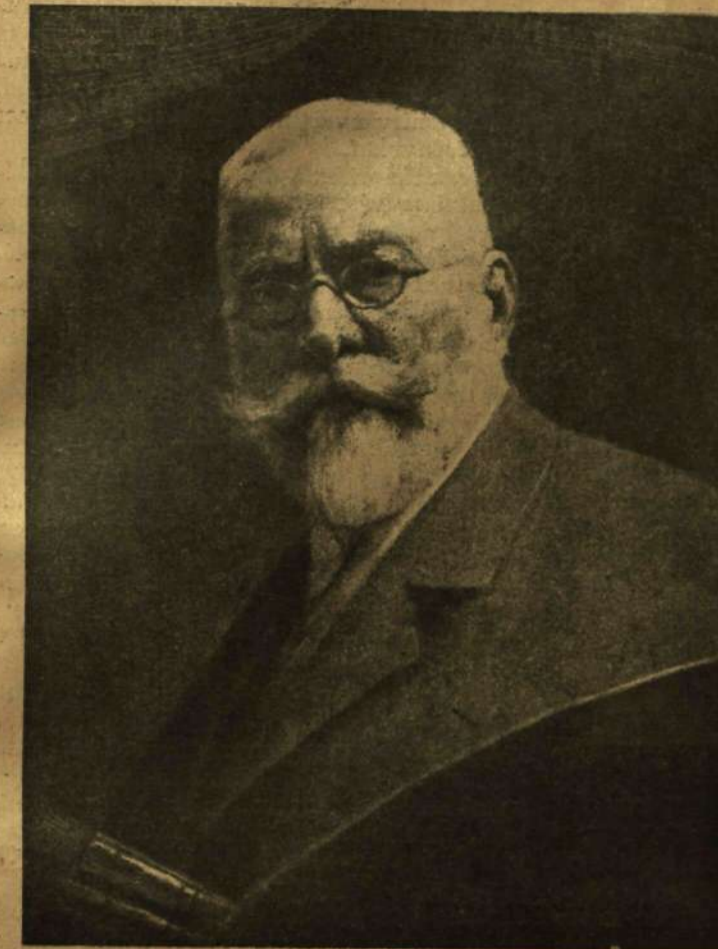
— Hát méltó bácsi?

— Én már utána vagyok, jól laktam, mint a duda.

A cseléd és gyermeke helyet foglaltak a kamarás asztalánál s az utolsó morzsáig elpusztították az imént még éhes költő karácsonyesti vacsoráját. S csudálatos, háromjűk közül mégis ő volt az egyedüli, a ki igazán jóllakott, pedig csak két falat sonkát s egy falat kenyert evett. Igaz, hogy a szíve tele volt csordultig s vére egy szilaj hegyi forrás elevevényével csörgedezett elmeszesedett ereiben.

A csudatevő Krisztus kegyelméből fiatalnak és erősnak érezte magát. Folyton járkált, beszélgetett, pillanatra sem állott be a szája: dült belőle az érzés, a tréfa, a mese. Főképen a káplár urat mulattatta. Csintalan mókás történeteket eszelt ki a számára s valahányszor a gyermek elkaczagta magát, fölnegett a szoba mennyezetére, mintha keresne ott valamit. Ugy rémlett neki, hogy a kisfiuval együtt egész raj szárnyas angyalka csilingel a torkával az ő szíve sziporkázó torka gyöngyszemében.

Vacsora után elkészítette a karácsonyfáját. Két arasznyi disztelen galyacska volt, de a káplár úr úgy találta, hogy szörnyen nagy s a három gyertya fényétől mind szinarannyá változtak a tüi. Bámulata s meghatottsága jeléül térdre vetette magát s elmondta a Miatyánkot. Közben melléje térdelt az anyja s végül a kamarás is. Hármán imádkoztak hangosan: az élet sötét mélységeibe zuhant asszony, a földi méreteket meghaladó csúcsoktól tévelygő költő s a gyermek, a ki egyenes úton járt, mert még nem volt ideje eltevélyednie. Három világ, egymástól oly távol eső, mint az Aldebaran csillag a Saturn-

ÖNARCKÉP 1920-BÓL.

GRÓF KAROLYI LÁSZLÓNÉ ARCZKÉPE.

A BENCZÜR-KIÁLLÍTÁS A MÜCSARNOKBAN. — A képekkel a «Könyves Kálmán» jogostásával közöljük.

nustól, de most a karácsonyfa alatt Krisztus ur varázslatára oly közrele jutottak egymáshoz, mint egyazon porszem atomjai...

... Régi elmúlt éjféli, midőn a kis káplár végre belefáradt a sok gyönyörűségbe: elaludt. Anyja keblére vette s rácsavarta a nagykendőt.

A költő az asszony kezébe csuszta minden pénzt s kikísérte vendéjét. Midőn szobájába visszatért, újabb csuda várt rá. Az apró disztelen fenyőgály helyén hatalmas, szűz hóhelytől, ezüsttől, aranytól csillogó karácsonyfa furdott száz szál gyertya fényében. Körülötte három mosolygó Grácia. Az egyik égszínké, a másik hajnalszínű, a harmadik hófehér habruhában. A költő régi szeméi. Ilonka, a kékruhás gyermekkőri, a rózsaszínű Mariska levente évei s Zsuzsika, a fehérlelkű, önfeláldozó Zsuzsika dalia korabeli elkésett eszménye. A legnagyobb csuda, hogy az idő mitsem változtatott a három Grácián. Tízennyolcz évesek voltak, mint szerelmük fogantatásakor.

Az öreg poeta rájuk mosolygott. Ők visszamosolyogtak az öreg poetára, finom-negédesen bókoltak neki, aztán kecses minét-lépésben elvonultak előtte.

— Tibor — szólalt meg a karcsú őzjárású Ilonka — húsz év óta boldog anya vagyok, de azért el nem felejtettelek, pedig meg sem csókoltál soha.

Krucsay meghajolt előtte hálásan, tiszteltetesen.

— Tipcsi — csicseregte a tüzes szemű barna Mariska — az én uram nagy úr, boldog 15 évet töltöttem vele, mert arany a szíve is. Téged azonban szegénységben, nélkülözések között is jobban tudtalak volna szeretni, csókol, első csókom most is ott ég az ajkamon.

A költő kezét csókolt Mariskának. Aztán megszólalt a harmadik, az ábrándos szemű, szőghajú Zsuzsika.

— Uram, én még ma is szeretlek s nem is leszek másé soha. Te vagy nekem az egyetlen, örökkévaló párom: megvárom a másvilágot, hogy egyesülhessek veled.

Odatartotta homlokát a költőnek. Az rácsókolt áhítatosan, leheltszerűen. Lehelle, az izzó érzéshullám, a mi szívéből kicsapott, fölszivta, misztikus aranypárává változtatta a hűs és vérből való leányt.

Vele együtt köddé lett a másik két Grácia is. S magukkal vitték fényes karácsonyfájukat.

Krucsay kis ideig utánuk bámult. Megdörzsölte szemét. Körülnézett a szobában. Majd maga elé meredt. Aztán az asztalra tévedt a tekintete. A cserépvirágok rajta voltak. A megkedvelt sonkacsülök előtte a tányérján, a mákospatkó, a sajt a tálczán érintetlenül.

A költő elszomorodott. De csak addig tartott a levertsége, a mig a rideg tényállást az irigy áruló jelenségek megállapította volt. — (Elnyomta a buzgóság, mielőtt ünnepi vacsoráját elkölthette volna: nem valóság volt a mit átélt: álmodott.) — Aztán maga elé mosolygott, majd felkaczagott, jóízűen, gyermekesen.

... Ugyan, ugyan, kicsoda hitvány földhöz ragadt logika kerítette a hatalmába! Hát kötelezik őt a szatócs törvények: az átlagember tájékoztatására szolgáló jelenségek, a dimenziók, a tárgyak, a képek, az anyag!

... Nem, annyira még nem súlyodt, hogy ki ne emelkedhessék a föld józan légköréből arra a mámorító fényre, a mi lelkéből kisugárzik s a mi minden érzéknél jobban megmutatja a tényeket!... Igenis, az a valóság, az a tény, hogy itt jártak nála a bűnös asszony, a kis huszár, régi szerelmek, a három Grácia, elhozták neki a szívüket minden kincsestől, fölmelegítették dermedt keblét, elárasztották szobáját mosolyuk fényével, kaczagások zenéjével, imájuk tömjénével, szerelmi vallomásuk édes káprázataival, csak — a testüket nem hozták magukkal: a lelkük itt volt vele.

A költő kihült teája után nyult gépiesen, szomjasan. De ajkái se vitte a csészét, hirtelen rájött a görcsös köhögése. Beteg tüdije zihálva zokogott, agyvelejét előntötte a vér. Megijedt az Élet szigorától s a Halál rámeredő szemüregétől.

— Nem, nem voltak itt — hebegte meghunyászkodva — sem a testük, sem a lelkük, az álom hazudott.

Osszegubbaszkodott, mint vásott gyermek a fenyték után. De csak pár percig tartott a megalázkodása. Mihelyt kiállt az ég melőlől a görcs, ismét nekiszabadult rajongó képzelete, áttörte a földi korlátokat s vak-

merő szilajságában megostromolta az eget. Megfenyegette kinczjét, a rabszolgatartó Életet s lemosolyogta szolgáját, a Halált.

— Úgy történt, a hogy mondtam — jelentette ki daczosan — az Élet korbácsa megkínozhatja testemet, de hitvány jelenségeit valóságokul nem oktrojálhatja rám, aki magától Istentől vettem az igazságokat. A Haláltól pedig még úgy sem félek — folytatta a költő — mert az az én szolgám, arravaló, hogy karjaiba vegyen, midőn az új, szebb hazába költözököm.

Aztán csakugyan elővette a fenyőgályát, ráerősítette s meggyújtotta a három viaszgyertyát. Belemeredt a fényükbe. Köny gyült a szemébe a hálától és boldogságtól, a mivel csordultig megtelt a szíve.

— Jézuskám, mitévő lennék én most elhagyatottságomban, beteg testemmel, ha megkülönböztetett lelket nem adtal volna nekem!

Térdre esett s hálát adott Istennek, hogy csalódásra, szenvedésre, költőnek született.

SZERELMEM: SZENVEDÉSEM.

Uram Isten, tán sok is nekem?
Az én szerelmem: szenvedésem.

Uram Isten, én vártam, vártam.
A mit kerestem, nem találtam.

Illatja nincs az orgonának,
Madárdalok, tavasz ma fájnak.

És fáj a napfényhozta élet:
A csóknak íze semmivé lett.

A csókom, vágyam, lelkem, álmom
Már nem találok, nem találok.

A kit szeretek és szerettem,
Tán nem érdemli, hogy szeressem.

Tán nem is érdemelné engem;
De fáj, de fáj az én szerelmem.

Uram Isten, tán sok is nekem:
Elég volt minden szenvedésem.

Szabó Richárd.

EURÓPA ELRABLÁSA.

BENCZÚR GYULA ÉS TANÍTVÁNYAI.

A Képzőművészeti Társulat egy nagyszabású emlékkiállításra ünnepli Benczúr Gyulát és vele tanítványait. A sors véletlene, hogy ez a rendkívüli művészi esemény éppen a Képzőművészeti Társulat hatvanéves fennállásának évfordulójára esik és a Műcsarnok annak a művészi nagyságnak a nevével ékesíti fel hatvanadik születési napjára emléktábláját, a ki e hosszú időközön át leghűségesebb híve és harczosa volt a magyar művészet dicsőségeért vívott kulturális harczáiban. A Műcsarnok hét termében Benczúr Gyula művészete pompázik; öt termében pedig volt tanítványai igazolják Benczúr letagadhatatlan érdemeit művészi nevelésünk terén.

A mikor e termeket a művészet iránti szeretet igaz áhítatával bejárjuk, nagy idők emlékeinek hatása alatt állunk. Nemcsak négy-öt évtized művészi fejlődésének bizonyítékait csodáljuk, de elvonul előttünk a régi Magyarország rövid renaissance-ának minden nagy eseménye. Benczúr Gyula lett ezen történelmi korszaknak hivatott krónikása. A régi nagy Magyarország aranykorában szerepelt politikai események és társadalmi tényezők megörökítője. A színes falakról csupa nevezetes ember, egykori nemzeti nagyságunk büszkeségei tekintenek reánk, kompozícióiban messze történelmi multak ismétlődnek. Pedig ez a kiállított anyag alig egytizede művészi munkásságának! Ez is emberfeletti munkával gyűlt egybe: a többit elháríthat-

lan akadályok zárják el tőlünk és ezek nagyrésze — sajnos — a közeli elszakított területeken fekszik.

Mintegy 180 festmény és 150 rajz mutatja be Benczúr művészi nagyságát; 102 mű pedig tanítványai műveiből ad válogatott mutatványokat.

Gyermekkori műveitől kezdve látjuk kialakulni művészetét egész az utolsó pillanattig, a midőn a nógrádmegyei dolányi kúriában örök pihenőre tért, feledhetetlen emlékeket hagyva maga után. Tizenöt éves korában fejlett formaérzékről és rajztehetségről tesz tanúságot: pár év múlva meglepően egészséges színérzékről, ezzel párosultan 16 éves korában már érett kompozíciókat vet vászonra. Tizenhét éves korában búcsút mond a kassai realiskolának és egyenesen — Münchenbe megy, a hol egyszerre felvették az akadémiára előbb Hintersperger, majd Aushütz osztályába. Pár év múlva 1865-ben Piloty mesteriskolájába jut be, a hol megtalálta azt az utat, melyen tovább haladhatott nagy sikerei felé, mert négy év alatt, melyet a nagy mester mellett töltött, fejlődött ki tulajdonképpen művészi és technikai tudása, a melynek birtokában Benczúr kezdte magát emancipálni a müncheni iskola befolyása alól és egy új mester művészi befolyása alá került, melynek hitvallását rendületlen kitarással, haláláig vallja. Ez pedig Rubens volt. Ez a fejlődési fokozat kiváló művekkel van feltüntetve Benczúr kiállításán. A XI. teremben látjuk gyermekkori műveit és egyet azon művek közül, melyet mint első éves akadémikus festett, a Piloty-iskola akkori időben uralkodó művészi irányát három pompás aktja mutatja be: *Női akt tükörről; Akt álarczsal és Akttanulmány*, melyet teljesen egyidejűleg másik nagy mesterünk, Szinyei Merse Pál is lefestett. Ez időben kezdte a mestert inspirálni a magyar történelem nagyszerű eseményeivel és így jött létre 1866-ban *„Hunyadi László búcsúja”* és később, két év múlva *„II. Rákóczi Ferenc elfogatása”*, melynek eredetije a román király tulajdonában van, kidolgozott vázlata pedig a X. teremben látható.

Az első nagy terem fő ékessége, *„Vajk ke-*

resztelése” az a hatalmas alkotás, melyet Benczúr 1875-ben festett, egy öt évvel azelőtt hirdetett pályázaton nyert állami megbízásra. Ebben a műben már a maga teljes fejlettségében jelentkezik Benczúr rajztudása, páratlan komponáló tehetsége, a színek pompája iránti érzéke, melyek egyesítése annyira kiemeli műveit minden kiállítás többi művei közül. A hetvenes évek közepén a bőkezű II. Lajos bajor király, a ki ez időben építtette pazar kastélyait, más irányba tereli Benczúr művészi érdeklődését. 1874-ben utazott Párisba a rokokó és barokk művészetének tanulmányozására. Ezek a pompában, fényben és túlzott fényűzésben gazdag stylusok régi lelki és művészi vágyait elégitik ki és itt kezd csak a maga valójában kibontakozni Benczúr páratlan színharmónia iránti érzéke. E kor frivol jellemét *„XV. Lajos és Dubarry”* művében, melynek két különböző mesteri példánya van kiállítva, tragikumát pedig *„XVI. Lajos elfogatása”* című művében örökíti meg, mesteri tökélyvel. E korszakok érzéki pompája és igazi királyi fénye Benczúr képein sokkal tökéletesebb mesteri megoldással jut kifejezésre, mint a korabeli francia mesterek alkotásain, mert Benczúr éppen azt hangsúlyozza színbeli megoldásában, a mit a stylus milieu-jében élő francia mester alárendeltnek tart. Az idegen szem jobban észrevette a kor stylusának jellegzetes vonásait és élesebb kritikával kezelte ama kor életének hibáit. Sajnos, e nagybecsű sorozat többi alkotásait nem ismerjük, mert azok elkészültük után a linderhofi, hochenschwangami és chiemesi királyi kastélyokba kerültek és mögöttük bezárult a kapu a nyilvánosság számára. A királyi elismerés ugyan kifejezésre jutott a művész iránt azzal, hogy tanárrá nevezték ki a müncheni művészeti akadémiára 1876-ban, de rokokó témáinak Benczúr mégis búcsút mondott és lelkét restaurálendő — Firenzébe, Veneziába és Milánóba utazott.

Az olaszországi tanulmányút hitvallásába két újabb szentet iktatott: Tiepolót és Veroneset. Különösen az elsőért lelkesedett. A francia rokokó és barokk színpompája azonban maradandó nyomot hagyott lelkében, olyannyira, hogy nem is tudott hatása alól

II. RÁKÓCZI FERENCZ ELFOGATÁSA.

szabadulni. És kereste a párhuzamot a díszmagyar és a rokokó színpompája között. Meg is találta. De magyar lelke és felfogása olyan különleges jellemző erővel választotta ketté e két egymástól elütő világ színpompáját, hogy a következő nyolczvanas években alkotott arcképein a francia befolyás eredményezte szürke színeket az olasz renaissance mestereinek meleg színei váltják fel. Az antwerpeni Rubens véresejtekben gazdag rózsás hússzínei összeházasodnak művein az olasz mesterek meleg árnyékszíneivel. Ezen fekszik a prémes, sujtásos, csillogó ékszerekkel gazdagított magyar díszruha. Így születik meg Benczúr számtalan szindús, nagy művészi becsű arcképe, melyek kiváló a Műcsarnok négy nagy termét ékesítik: gróf

Tisza Lajos, Tisza Kálmán, gróf Károlyi Gyula, Eszterházy Miklós és Pál hercegek, báró Harkányi Frigyes és Ormódy Vilmos és Tisza István!

1885-ban Trefort Ágoston közoktatásiügyi miniszter, Hoitsy Pál képviselő fáradhatatlan utánjárására, felállítja Budapesten a festészeti mesteriskolát, melynek élére kerül Benczúr Gyula. Hatvan érdemes magyar művész került ki kezei alól, mindnyájan önálló mesterek, számottevő hazai művészetünknek, s a kik közül 16 már régen halott, három pedig pályát változtatott. Haláláig művészetének és tanítványainak élt. Soha mester nagyobb elégtételt nem kapott, mint Benczúr most, a midőn örök értékű alkotások bizonyítják azt, hogy sem művészi hitvallását,

IDYLL.

PARAVÁN.

DUBARRY ÉS XV. LAJOS.

VADÁSZAT FONTAINEBLEAUBAN.

ÁLDOM.

A BENCZÜR-KIALLÍTÁS A MŰCSARNOKBAN.

A „Könyves” Kálmán” jogosításával.

sem egyéni stílusát tanítványaira nem erőszakolta. De szellemi vezérnek jobbat nála keresve sem találhattak volna, mert a milyen konzervatív volt a maga művészi hitvallásában, annyira liberális volt minden művészi iránynyal szemben. Mint ember, végtelenül szerény és önzetlen volt.

Az itthoni letelepedés fellendítette Budapest művészi életét, a mely a nyolczvanas évek elején alig számlált néhány érdemes művészt, azokat, a kiket a sors épen ide kötött. Az 1877-ben megnyílt régi Műcsarnok pár év múlva szűknek bizonyult és 15 éves küzdelembe került, míg a jelenlegi városligeti Műcsarnok 1896-ban felépült. Ez évtől számít a magyar képzőművészet rohamos fellendülése, fejlődése. A művészi élet irányítását a kilenczvenes évek végeig a Benczúr-iskola végzi, mely munkában Benczúr maga nem vett részt, visszavonulván műtermébe, élvén művészetének. A kilenczvenes és kilenczszázados évekre esnek újabb nagyméretű alkotásai. Megfesti nagy történelmi alkotását: „Budavár bevételé 1686-ban”, mely Budapest főváros tulajdonát képezi, ezt követi a „Millenniumi hódolás 1896-ban” műve, melyet dr. Mészáros Károly rendelt meg a Szépművészeti Múzeum számára. 1900-ban a lipótvárosi Szent István-templom szentélyének öt képet tervez, melyet a veneziai Salviati mozaikban rak ki a templom mennyezetére. Pár év múlva kapja legszebb megbízását, a Mátyás király ciklus megfestését, hét képben: Mátyás tudósai körében, Mátyás művészei körében, Mátyás esküvője Beatrix-al, Mátyás és Holubár párharca, Mátyás királylyá válasszása, Mátyás az igazságos, Mátyás fogadja a pápai követeket, Mátyás a diadalmas. Hét művészi alkotás a magyar történelem aranykorából! Az irgalmatlan sors csak kettőt hagyott befejezni: a diadalmas Mátyást és a pápai követek fogadását! Ezek voltak utolsó művei, melyek befejezése után Dolányba ment — örök pihenőre.

Benczúr Gyula művészete egy külön fejezet a magyar képzőművészet történetében. A klasszikus művészetek befolyása alatt, azok tradícióján épült fel, a művész egyéniségéhez simulva kifejlődésében. Jellemzői: a biztos rajz, pompázó színgazdagság, bámulatos feygelmezettég a technikai kivitelben, mely a formák és színek igazságát soha fel nem áldozza a művészi véletlennek. Biztos tudással indul és azzal érkezik meg kitűzött célja megoldásához. Világosan kifejezésre jutó eszmei tartalom a kompozíciókban, válogatott és mégis keresetlen egyszerű beállítás arca képeiben. Mind olyan tulajdonok, melyek elengedhetetlen kellékei a maradandó értékű művészi hatások elérésének. Ezek biztosították Benczúr Gyula műveinek általános sikerét. Ezen konzervatív vezérelvek vezették

keresztül öt évtized hullámzó művészi irányainak küzdelmeiben. Ezek teszik alkotásait ellenállásra képtessé a divatos irányok periódusaiban, melyekben mindenkor a tisztult klasszicizmus maradt a nyugvópont. Benczúr Gyula ezenfelül hasonló konzervatívizmussal tartott ki hazai művészetünk fejlődésében: minden kísértések között, haláláig magyar maradt. Paur Géza.

A SZERELEM ÉS LEWISHAM ÚR.

Regény. (Folytatás.)

Írta H. G. Wells. — Fordította Tonelli Sándor.

A leány folyton közelebb, közelebb jött, szemét állandóan lefelé szegezve. Lewisham urat bizonytalan és okatlan gondolatokkal töltötte el ez a váratlan találkozás. Különös volt, hogy a leány még mindig nem vette észre őt. Lewisham úr valósággal sajnálkozva gondolt a pillanatra, mikor a leány feltekint, pedig hát mit várhatott ettől a pillanattól!... Az járt az eszébe, hogy a leánynak mi ötlik a szemébe, ha őt meglátja s hogy bizonyára azon fog csodálkozni, hogy hova lóg sapkájának a rojtja, mely néha eltakarta az egyik szemét.* Bizonyára már lehetetlen, hogy felemelje a kezét és megigazítsa. Közel volt hozzá, hogy remegjen az izgatottságtól. Lépése, mozdulatai, melyek rendszeren önkénytelenek voltak, bizonytalanra és nehézkesre változtak. Azt lehetett volna hinni, hogy azelőtt sohasem találkozott emberi lényvel... Mind közelebb, már csak tíz yard, kilencz, nyolcz. Elmegy a leány talán mellette, a nélkül, hogy feltekintene?...

Azután a tekintetük találkozott. A leánynak dióbarna szeme volt, de Lewisham úr, a ki még kezdő volt a szemek tekintetében, nem tudott szavakat találni a meghatározásukra. A leány komolyan tekintett rá és úgy látszott, nem vett észre rajta semmi különösöt. Ellebegett mellette a fák között és elment, és nem maradt utána egyéb, mint az üres fasor és a naptól megvilágított, zölden csillogó üresség.

A látomás elmúlt. Távolról a szél suhogása szárnyalt Lewisham úr felé s a következő pillanatban valamennyi gally recsegett és ropogott és minden ág megrögzött felette. Úgy látszott, mintha sürgettek volna, hogy távolodjék a leánytól. Az elfakult száraz levelek, melyek valamikor zöldék és frissék voltak, felkerekedtek, egymásnak rohantak, ugrándoztak,

* Az angol iskolákban tanítók, tanárok és tanítványok egyaránt a mostar board nevű fejhez simuló, fent négyzetes és bojtos sapkát viselik. Erre a sapkára több ízben van célzás a regényben. Ford.

forogtak és táncoltak. Mintha valami nagyobb levél súrolta volna a nyakát, fennakadt egy pillanatra s azután elhagyta őt, repült tovább a fasorban.

Valami vakítóan fehér dolog volt! Egy papírlap, a melyre az imént a leány írt.

Lewisham úr az alkalmat, a mit sokáig lesett, nem szalasztotta el. Oldalra pillantott a vállá fölött és rögtön megértette. Félzségsége eltűnt. Horatiusszal a kezében üldözésre indult és tíz ugrással hatalmába ejtette a megszökött okmányt. Azután a diadaltól felhevülten, a leány felé fordult, kezében lobogtatva a zsákmányt. Mikor felevette, rögtön meglátta, hogy mi van rá írva, de pillanatnyilag maga az esemény teljesen uralkodott rajta. Nehány lépést tett a leány felé s csak azután eszmélt rá, hogy mit látott. Vonalak és nagybetűk szabályosan ismétlődő távolságban egymástól! Lehetőséges volna?... Megállt. Szemöldökét összeránczolva, az írásra pillantott, majd maga elé tartotta és egész nyíltan szemügyre vette. Töltőtollal volt írva s a szöveg ismétlődött.

„Iskolában lármázni nem szabad!”

Azután újból:

„Iskolában lármázni nem szabad!”

Azután folytatódott tovább:

„Iskolában lármázni nem szabad!”

„Iskolában lármázni nem szabad!”

Ez a szöveg folytatódott végig az egész oldalon, olyan gyerekes írással, mely szokatlanul hasonlított a kisebbik Frobisher fiúéhoz.

— No nézd csak! — mondotta magában Lewisham úr és az új jelenség láttára meglepetésében kikökökent minden elfogódottságából... Nagyon jól emlékezett a büntetés körülményeire. A kisebbik Frobisher kissé nagyon is hangos volt magyarázat közben és ennek köszönhetette az ügyet... Mikor látta, hogy a leány mit csinált, az a bizonytalan körvonalú kép, melyet róla megrajzolt, csorbát szenvedett. Úgy érezte, mintha megszállták volna. De ez az érzés csak egy pillanatig tartott.

A leány egyenesen feléje tartott.

— Lesz szívés visszaadni a papiromat, kérem? — kérdezte lihegve. Mintegy két inch-csel volt alacsonyabb Lewisham úrnál. „Észrevetted félig nyitott ajkát?” — kérdezte az anyatermészet halk suttogással Lewisham úrtól, — a mire különben később ő maga is visszaemlékezett. A leány szeméből a szemrehányásnak az árnyalatát lehetett kiolvasni.

— Azt hiszem, — mondta Lewisham úr először ellenkezve, — ezt nem kellett volna magának megtenni.

— Mit nem kellett volna megtennem?

— Ezt. Iskolai büntetés a diákjaim számára.

A leány hirtelen felhúzta a szemöldökét, azután hirtelen leeresztette és reánczolt.

— On Lewisham úr? — kérdezte úgy szinlelve, mintha semmiről sem tudna s e pillanatban fedezze fel valamit.

Nagyon jól ismerte Lewisham urat, a mi épen egyik oka volt annak, hogy a büntető feladatot írta, de a nemismerést tettenve alkalma volt, hogy mondjon valamit.

Lewisham úr igenlőleg intett.

— Szentséges Isten! Akkor rajtakaptam engem...

— Attól tartok, — felelte Lewisham. — Attól tartok, hogy rajtakaptam...

A következő pillanatban megint egymásra meredtek. Azután a leány mentegőzésre szánta magát.

— Frobisher Teddy az unokaöcsém. Tudom, hogy ezt nem kellett volna tennem, de láttam, hogy szegénynek oly borzasztó sok a dolga és oly nagy bajban van. Nekem pedig semmi dolgom sem volt. Én voltam az, a ki felajánlottam neki...

A leány megállt és Lewisham úrra nézett. Úgy látszott, hogy befejezettnek tartja a magyarázatot.

A szemek találkozása határozottan zavaró hatású volt. Lewisham úr a büntetési ügybe igyekezett belekapaszkodni.

— Magának ezt nem kellett volna tenni, — felelte határozottan.

A leány először a földre, azután megint a szemébe nézett.

— Nem, — felelte. — Magam is azt hiszem, hogy nem kellett volna tennem. Nagyon sajnálom.

A földre tekintés, majd a felpillantás más váratlan eredményt idézett elő. Lewisham úrnak úgy tűnt fel, mintha nem a beszélgetésük tárgyáról, hanem valami másról vitatkoznának. Mindenesetre oly lehetetlen feltevés, melyet csak zavart állapotának lehetett tulajdonítani. Komoly kísérletet tett, hogy a szemrehányás talaján maradjon.

— Biztosíthatom, hogy megismertem volna az írást.

— Én is azt hiszem, hogy megismertem volna. Nagyon helytelen volt tőlem, hogy őt rábeszéltem. Higyje el... én ajánlottam neki. Szegény olyan nagy bajban volt. És én azt hittem...

Megint félbeszakította a mondatot és arcaát halavány pirosság öntötte el. Hirtelen, ostoba módon, Lewisham úr úgy érezte, mintha az ő ifjú arca is pirulni kezdene. Szükségét érezte, hogy ennek a kettős pirulásnak az érzését valahogyan elűzze.

— Biztosíthatom, — mondta nagyon komolyan, — hogy sohasem adok fel büntetést, sohasem, hacsak a gyerek meg nem

A KORMÁNYZÓ ÉS KISÉRETE INDULÁSRA KÉSZEN A REISMANN-TÁRNA ELŐTT.

A KORMÁNYZÓ A LEJTAKNAI GÉPHÁZBAN SCHMIDT SÁNDOR BÁNYAIGAZGATÓ MAGYARÁZATÁT HALLGATJA.

érdemli. Ez szabály nálam... Ez mindig szabály volt nálam... Ebben nagyon lelkiismeretes vagyok.

— Nagyon sajnálom, — mondta a leány őszinte megbánással. — Ostobaság volt tőlem.

Lewisham érthetetlen módon kellemetlenül érezte magát, hogy a leánynak mentegetőznie kell és megint azért beszélt, hogy a további arcpirulást megakassza.

— Nem így értettem, — mondta erőltetett jókedvvel. — Alapjában véve nagyon szép, mondhatom, nagylelkű volt magától... És tudom, meg tudom érteni, hogy a maga szivessége...

— Őt is bajba rántotta. És a szegény Teddy most bajba kerül, hogy elfogadta...

— Dehogyan, — kapott Lewisham úr az alkalmon, megkísérelve, hogy ne nevéssen annak a hallatára, a mit maga mond. — Nekem nem kellett volna elolvasnom ezt, mikor felémelttem... nem lett volna szabad elolvasnom... következképpen...

— Nem vesz tudomást róla? Csakugyan?

— Bizonyára nem, — mondta Lewisham úr.

A leány arca felderült, Lewisham úr arca pedig rokonszenvesre változott.

— Semmi az egész... a legkevesebb, ha nem veszek róla tudomást.

— Pedig a legtöbb ember nem tenne így. A tanítók rendszeren nem így... lovagiasak.

Lewisham úr lovagias volt! A szó sarkantyú módjára hatott. Valami bolondos ösztönzésnek engedelmesskedett.

A KORMÁNYZÓ MEGSZEMLÉL A DOROGI BÁNYÁBAN EGY SZÉNFEJTŐ GÉPET, SCHMIDT SÁNDOR BÁNYAIGAZGATÓ ÉS DEZSŐ KÁLMÁN MÉRNÖK TALÁLMÁNYÁT.

1. Schmidt Sándor, 2. Horthy Miklós, 3. Riedl tábornok, 4. Dezső Kálmán mérnök, a gép-feltalálója.

HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ LÁTOGATÁSA A DOROGI SZÉN-BÁNYÁKBAN.

— Ha kívánja... — mondta.
— Mit?
— Ha kívánja, nem lesz szüksége erre. A büntetést értem. Elengedem neki.
— Valóban?
— Megtehetem.
— Nagyon kedves magától.
— Szót sem érdemel... Semmi az egész. Ha csakugyan kívánja...

Lewisham úr valósággal megtapsolta önmagát ezért az igazságon elkövetett botrányos sérelemért.

— Nagyon kedves magától, — ismételte a leány.

— Semmi, igazán, semmi, — mondta Lewisham úr.

— A legtöbbben nem tennék meg.

— Tudom.

Szünet.

— Rendben van, — tette azután hozzá. — Teljesen rendben van.

Szívesen mondtott volna még többet, valami ötleteset és eredetit, de semmi sem jutott az eszébe.

A szünet tovább tartott. A leány az üres fasort nézegette. A beszélgetésnek, a ki nem mondott dolgok pillanatnyi sorozatának végét kellett érni... A leány Lewisham úrra tekintett és megint mosolygott. A kezét nyujt

JÁSZÁGI KISGAZDÁK.

totta neki. Kétségtelenül, ez volt a leghelyesebb, a mit tehetett. Lewisham úr megfogta a kezét és hiába keresett valami hiányzó, megrendítő kifejezést.

— Igazán nagyon kedves magától, — ismételte a leány, mikor kezét nyújtotta.

— Szóra sem érdemes, — mondta Lewisham úr és hiába kereste, hogy valami mást mondjon, valami szellemeset, a közhelyek után. A leány keze hideg, puha és mégis szilárd volt, nagyon kellemes érzés volt kézben tartani s ez a megfigyelés minden más gondolatot elnyomott. Lewisham úr egy pillanatra tartotta, de semmi sem ötlött az eszébe.

Rajtakapták magukat, hogy még mindig egymás kezét tartják. Mindketten elmosolyodtak és ostobának találták a helyzetet. Bizalmas ismerősök módjára szorították meg egymás kezét és felszegen húzták vissza a kezüket. A leány félénken pillantott a fiúra, mintha haboznék.

— Isten vele, — mondta azután és hirtelen útnak indult.

Lewisham úr meghajította magát a távolodó alak felé, kollegiumi sapkájával a tizenhetedik századra valló ivet kanyarított s azután úgy érezte, mintha bensejének ismeretlen tájfékain lázadás ütne ki.

A leány még alig tett hat lépést, mikor megint mellette termett.

— Kérem, — mondta megdöbbenve a saját vakmerősége fölött, miközben szögletes fővegét olyan felszegen tartotta maga elé, mintha temetésen volna. — De az a papirlap...

— Nos, — mondta a leány, természetserű meglepődéssel.

— Megkaphatom?

— Minek?

Lewisham úr valami elfulladás örömet érzett, mely ahhoz volt hasonlatos, mintha havas lejtőn csúsznék lefelé.

— Szeretném, ha az enyém volna.

A leány mosolygott és felhúzza szemöldökét, de Lewisham úrnak izgatottsága sokkal nagyobb volt, semhogy mosolyogni tudott volna.

— Nézzen ide! — mondta a leány és kibontotta a már gombóczezá összegyűrt papirlapot. Kissé erőltetve nevetett hozzá.

— Nem így értettem, — mondta Lewisham úr, szintén elmosolyodva. Türelmetlen mozdulattal elkapta a papirlapot és remegő ujjai-val kisimítani igyekezett. Nem haragszik meg érte? — kérdezte azután.

— Megbaragudjam, miért?

— Ha megtartom.

— Miért haragudnék meg érte?

Szünet. Szemük megint találkozott. Furcsa elfogódás vett rajtuk erőt. A csend lüktetett körülöttük.

— Most már csakugyan mennem kell, — mondta a leány hirtelen, szintén erőltetve a szavakat. Megfordult és Lewisham urat magára hagyta, egyik markában, mellyel a könyvet is tartotta, a gyűrt papirdarabbal, míg másik keze ismét tiszteletteljesen meglóbalta kollegiumi sapkáját.

Lewisham úr a leány távolodó alakját nézte. Szíve feltűnő hevességgel dobogott. Milyen fénylő, milyen élettől ragyogó volt a leány! Kis kerek napfoltok futottak csillogva végig rajta, a mint haladt. Először sebesen, azután lassabban haladt, kétszer-háromszor oldalt tekintett, de hátra egyszer sem, míg csak a park kapujához nem ért. Ott visszafordult, távolodó barátságos kis alakja búcsút intett és eltűnt.

Lewisham úr arca piros volt és szemét tágra meresztette. Elég különös módon a lélekzete elfulladt. Jó ideig az üres faszor végeire meresztette a tekintetét. Azután a kezében becsukott és elfelejtett Horatiushoz préselt zsákmányra fordította a szemét.

III.

A csodálatos felfedezés.

Vasárnap Lewisham úr kötelessége volt, hogy a benlakókat kétszer a templomba ve-

NÉPGYÜLÉS JÁSZSzentgyÖRGYÖN.

A FÖLDMŰVES SZÖVETSEG ZÁSZLÓBONTÁSA A JÁSZÁGBAN.

zesse. A fiúk a karzaton ültek a szószerék fölött, szemben az orgona-emelvényével, szemben a hívők gyülekezetéhez. Nagyon föltűnő hely volt és a kínos szembetűnő érzését szokta benne felkelteni, leszámítva kivételes hűségű rohamait, mikor azt szokta képzelni, hogy az összes ottlevők mind úgy gondolkodnak róla, a hogy önbizalma és bizonyítványai megkívánják. Ezekben a napokban sokat gondolt bizonyítványaira és önbizalmára, de annál kevesebbet a mögötte meghúzódó saját becsület és egészséges arcára. (Az igazat megvallva, ezen az önbizalmon nem volt semmi csodálni való.) A templomba csak ritkán tekintett le, mert azt hitte, hogy ha így tesz, találkozik az egész gyülekezetnek reája szegzett tekintetével. Így reggel nem is vette észre, hogy Frobisherék padszéke a litániáig üres maradt.

De este, a templomba vezető úton, Frobisherék és vendégük akkor mentek át a piac téren, mikor ő diákjainak menetével a nyugati oldalra kanyarodott. A vendég világos új ruhát viselt, mintha már hűsvét lett volna és sötét hajtól körülvevett arca az üdőség és barátság sajátos vegyülékétől ragyogott. Szendén nézett Lewisham úrra. Lewisham bátorlalan volt és majdnem megszakította az ismeretséget. Azután lekapta kalapját, olyan emeléssel, mintha Frobishernének szólna. Az üdvözlést, mely kissé meglepő lett volna, egyik hölgy sem vette észre... E pillanatban a kis Sieldons lejtette a szótáros könyvét, lehajolt, hogy felvegye és Lewisham majdnem orra bukott rajta... Sötét kétségbeesés hangulatában lépett a templomba.

A vigasztalódás azonban nem sokáig várta magát. Mikor helyet foglalt „D”, félreérthetetlenül felpillantott a karzatra, mikor pedig Lewisham úr az imához letérdelt és átpillantott az ujjai között, megint látta, hogy felnéz. Bizonyára nem nevette ki őt.

E napokban lelkivilágának nagy része még teljesen ismeretlen terület volt Lewisham úr előtt. Egyebek között azt képzelte, hogy még ugyanaz a következetes, intelligens emberi lény, mint azelőtt, mára bizonyos behatások alatt nem volt már okszerűen gondolkodó és fegyelmezett, hanem tisztán képzelődő és érzelmi egyéniség. A zene, példának okáért egészen magával ragadta és különösen a sok egyszerű hangnak a hatása rendes lelkiállapotából az átfinomodott érzések hangulatába emelte. Az esti istentisztelet a whortleyi templomban pedig — az esti istentiszteletnél miseruhát viseltek, — a karének és ének, a nagyszámú gyertya lángjának bizonytalan ragyogása, a gyülekezet sokaságának összeolvadása odalent, a térelés, fel-

állítás, a menydörgésszerű válaszok, állandó kábulatba ejtették. Mindez megkapta őt, vagy ha úgy tetszik, életének prózáját költészetre fordította. A véletlen pedig, mely e perczen segítségére jött a természet-anyának, a megfelelő sugalmazást csendítette meg nagyon fogékony fülében.

A második ének nagyon egyszerű és népies volt; a hit, remény és könyörület szerepelt benne és minden verse a szerelem szóra végződött. Hosszan elhúzva, szinte egybeolvadón hangzott:

— A szemba...tárról a hit elve...szett,
A remény ke...elyhe megürese...deett,
Annál tündök...lőbb lett a see...retet.
Azért ne hagyj el, égi szerelem.

A refrén harmadik ismétlésénél Lewisham letekintett a szószerék felett és egy rövid pillantásra találkozott a leány tekintetével...

Hirtelen abban hagyta az éneklést. Lent a tömött arczsorok érzete nyomasztólag hatott rá és nem mert újabb a leányra tekinteni. Ugy érezte, hogy a vér előnti az arczát.

Szerelem! A legnagyobb dolog mindennek között. Drágább, mint a hír. Drágább, mint a tudás. A nagy felfedezés így dagály módjára öntötte el lelkét, együtt áradva az ének hangjaival s az együttérzés pirjának a hullámával öntötte el az arczát. Az istentisztelet hátralevő része csak különös háttér volt ehhez a nagy valósághoz, különös háttér volt, mely némileg csodálkozásra is szolgáltatott okot. Lewisham úr szerelmes volt.

— Amen! — hangzott alulról. Lewisham annyira el volt mélyedve, hogy azon vette észre magát, hogy az egész gyülekezet már ismét elfoglalta helyét s ő még mindig áll, szinte megkövülten. Gépiesen leült, olyan zajjal, hogy azt képzelte, hogy az egész templom visszhangzik tőle.

Mikor kiléptek a kapuboltozat alól a sötétedő éjszakába, úgy vélte, hogy mindenütt ugyanazt az arczot látja. Ugy rémlett, hogy a leány előttük halad és siettetta a fiúkat, hogy megelőzzék. A gyerekek keresztlőt tettek a hazafelé törekvő sötét embertömeg... Megemelte megint a kalapját... De Hopbrow Susie volt előtte fehér ruhában, — a holló a galamb tollazatában. A megkönnyebbülés és elkedvetlenedés sajátságos vegyülékét érezte. Ez este találkozásra már nem lehetett számítani.

Az iskolából a lakására rohant. Sürgős szükségét érezte, hogy egyedül legyen. Felment a lépcsőn kis szobájába és leült a felfordított láda előtt, melyen Butler Analógiája feküdt kinyitva. Ahhoz a hiábavalósághoz azonban, hogy a gyertyát meggyújtsa, már nem folyamodott. Hanyattdől és túlárado boldogsággal bámult a vikárius kertje fölött felbukkant magányos csillagra.

Összegyűrt papirlapot vett ki a zsebéből, teleírva a fiatalabb Frobisher fiúéhoz nagyon hasonló irással, kiegyenesítette és gondosan kisimította és némi szűzies habozás után kincsét ajkához szorította. A Vázlat és az órarend úgy lógtak a sötétségben, mintha önmaguk kísértő szellemei lattek volna.

Mundayn háromszor hívta Lewishamot a vacsorához.

Étkezés után rögtön elhagyta a házat és a csillagok alatt addig kóborolt, míg a városka mögötti dombra jutott, a honnét láthatta Frobisherék házat. Megállapította, hogy az egyetlen világos ablak csak az övé lehet. Az ablakfüggöny mögött pedig Frobisherné, harmincznyolcz éves, papirtekercsre gondörítette a haját, — papírt használt, mert azt jobbnak tartotta a haj számára, — közben pedig szaggatva egyes szomszédokról vitakozott Frobisher úrral, a ki már ágyban feküdt. Azután az asszony felemelte a gyertyát, hogy arczszínének fakulását megvizsgálja, mely kedvetlen érzéssel töltötte el.

Odakint pedig Lewisham úr, tizennyolcz éves, jó felőráig leste a narancsvörös téglalapot, mignem eltűnt s a ház fekete sötétségbe merült. Azután mélyen felsóhajtott és valóban csodás hangulatban tért haza.

Másnap reggel ismét szokott komolysággal ébredt, de nem emlékezett tisztán az esti eseményekre. Tekintete az órára esett. Az óra hatot mutatott s így nem hallotta a csendést, a mi annak volt a következzése, hogy

SIR HERBERT SAMUELS, A PALESTINAI ANGOL HELYTARTÓ.

az ébresztőt nem húzta fel. Egyszerre kiugrott az ágyból és legjobb nadrágjára taposott, mely alaktalanul a földön hevert, a helyett, hogy rendszeren a székre lett volna akasztva. Miközben a fejét szappanozta, az ismétlés szabályainak megfelelően, az előző este olvasottakat igyekezett emlékezetébe idézni. De bár minden erejét megfeszítette, nem sikerült neki. Csak akkor ébredt a valóság tudatára, mikor az ingébe bujt. A rejtete alatt mozgó fej hirtelen megállt és inguujjai, melyből a karok még hiányoztak, abbanhagyták a lóbálást egy pillanatra... Azután a feje lassan előtűnt. Arca csodálatos kifejezést árult el. Emlékezni kezdett. Ugy emlékezett, mintha kellemetlen felfedezést tett volna, a meghatottságnak minden árnyalata nélkül. A kora reggel színaranylatok nélküli világossága és romantika nélküli színtelensége uralkodott rajta...

Igen. Már teljesen tisztán emlékezett. Előző este az olvasás elmaradt. Szerelmes volt.

Ez a megállapítás valami idegenszerű megdöbbenést váltott ki belőle. Egy darabig kővé meredten állt, azután tévován az ingombját kezdte keresni. A Vázlat eőt megállt és báméskodva nézte. (Folytatása köv.)

Hiszek egy Istenben.

Hiszek egy hazában.

Hiszek egy isteni örök igazságban

Hiszek Magyarország feltámadásában.

Amen.

Az olvasóhoz!

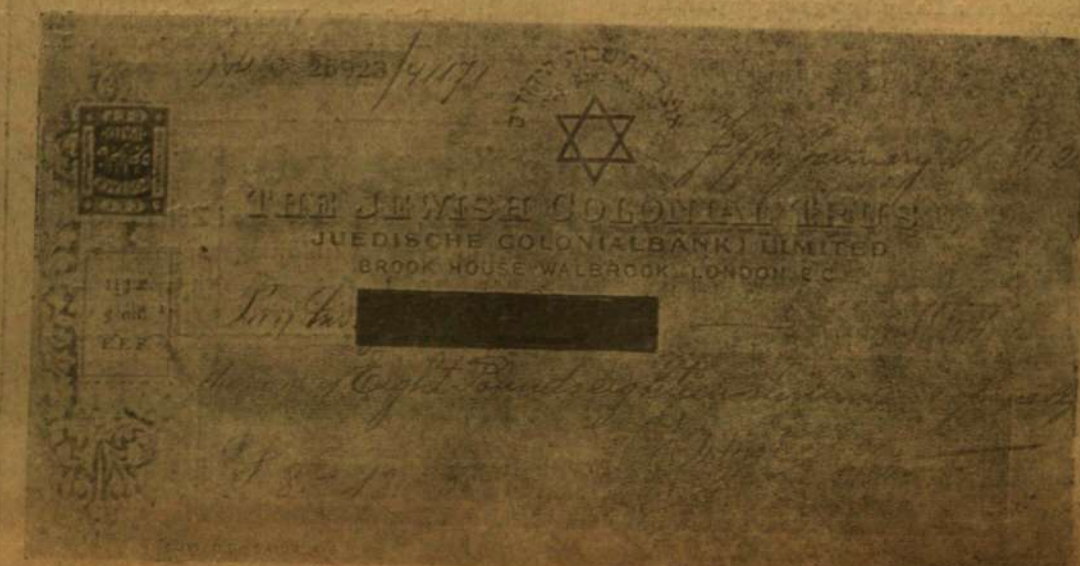
A „Vasárnapi Ujság” új előfizetési ára.

Az előfizetési költségek újabb emelkedésére való tekintettel kénytelenek voltunk lapunk előfizetési árát az áprilisban kezdődő új évnegyeddél újra megállapítani. Az április-juniusi évnegyedre lapunk előfizetési ára 60 korona.

A „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatala
Budapest IV., Egyetem-utca 4

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Pokoljáró Tar Lőrincz. Mindenki ismeri iskolai irodalomtörténeti tanulmányából a Zsigmond király korabeli Tar Lőrincz mondáját, a ki lenn járt a pokolban. Benedek Marcell ezt a mondát vette új történeti regényének alapmotívumául. Tar Lőrincz az ő felfogása szerint előkelő magyar főnemes Zsigmond udvarában, a ki gondolkodásban és humánus érületben megelőzte korát, tisztán látja a föld szegény jobbágy-népének nyomorúságát, szellemi és erkölcsi hátramaradottságát, a vele mindennap történő igazságtalanságot és életét szánja rá arra, hogy jobb sorsra juttassa a népet és ezzel virágzásához segítse a hazát. Ezért ragaszkodik hiven Zsigmondhoz az ellene pártot ütő urakkal szemben s a király elméletben egyet is ért vele, a kivétel azonban ingatlansága, akarategyönésége és szövényes hatalmi tervei miatt elmarad. Tar Lőrincz, hogy kételeyeit eloszlassa, elmegy zarándokútra a Szentföldre, közben megmenti és hazahozza egy erdélyi magyar úrnak rég rabszolgaságba esett leányát kis fiával együtt, aztán mikor belső kételeyeit ez sem oldja el, az irországi Szent Patrick-barlangba zarándokol, melyet a közhit a pokol bejáratának tart. A jövőt akarja itt meglátni és a szörnyűségek, a melyeket lát, örökre elveszik a mosolyát, de elhatározása még jobban megszilárdul. Majd a király kíséretében bejárja csaknem az egész akkori Európát, ott van a konstanci zsinaton Husz János megégetésénél, a mely mélyen felháborítja, mert előre látja következményeit, a huszta háborúkat. Elkíséri a királyt Csehországba s mikor a király kegyetlen szigorral próbálja elnyomni a huszta mozgalmat s ezzel semmivé teszi a humánus érületéhez kötött ábrándokat, Tar Lőrincz hazavonul, maga is huszta lesz, élére áll a magyar huszta mozgalomnak és harc közben hal meg, a miatti bánatában, hogy az ellene vonuló királyi csapat parancsnoka éppen az ő fia, a ki a maga képerre akart nevelni, de nem tudta benne megolvasztani anyjától örökölt gögös, kegyetlen természetét. A hogy itt elmondtuk, a történet csak hiányos képet ad a regény tárgyáról s ez aligha a mi hibánk. A regény cselekvénye csak logikailag van egységbe gondolva, nincs meg egyes részletei között az a művészi szerves kapcsolat, a melyben minden részlet valahogy egyesül a többiekkel, nem érezzük a kimondott szavak mögött azt a rejtett áramlatot, a mely úgy átjárja az egészet, mint a fa minden ágát, gallyát, levelét a gyökérből felszívódó nedvek, az egyes részletek — képzőművészeti műszóval élve — nincsenek valóra helyezve, valamennyi egy síkon mozog és a súlya is pontosan egyforma. Egyáltalán nincs meg a regényben a súlyok és ellensúlyok titokzatos játéka, a mely a labilis dolgok egyensúlyozásával éri el az igazi művészi kompozíció hatását. Lényegében ugyanazt érezzük az alakokkal szemben is: nincs három dimenziójuk, síkban terülnek el, nem a térbe helyezkednek bele, az író gondosan megmagyarázza őket, tehát megértjük, a mit közölni akar róluk, de ők nem mon-

PALESTINAI ZSIDÓ ÁLLAMI BANK ÁLTAL MAGYARORSZÁGRA KÜLDÖTT ELŐZŐ CSEKE.

